



Ігор ОНИЦУК

*виконувач обов'язків доцента кафедри
теорії та історії держави і права
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького,
кандидат юридичних наук*

УДК 340.115

МОНІТОРИНГОВА ЕКСПЕРТИЗА ПРОЕКТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Проаналізовано методологічні аспекти правового моніторингу, зокрема співвідношення правової експертизи і моніторингу нормативно-правових актів. З'ясовано необхідність розвитку потенціалу експертного дослідження з метою удосконалення нормотворення та підвищення ефективності законодавства щодо вже чинних нормативно-правових актів.

Ключові слова: *правовий моніторинг; моніторингова експертиза; правотворчість; нормативно-правовий акт; логічний аналіз.*

Постановка проблеми. Моніторингова експертиза проектів нормативно-правових актів є одним із найважливіших технологічних етапів правотворчості та важелем стримування законодавців від неправильних дій. Особливого значення правовий моніторинг набуває як правопізнавальний метод.

У законодавстві України в цьому напрямі робляться лише перші кроки. Сам факт відсутності закону і нормативно-правових актів про правотворчість переконливо це доводить, що, у свою чергу, негативно позначається на якості прийнятих нормативно-правових актів, знижується регулятивний і охоронний потенціал права, виникають серйозні проблеми у правозастосуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблематика відображена у наукових дослідженнях Ю. Арзамасова, В. Баранова, А. Гуринович, К. Журкіної, Л. Іванової, Р. Колесова, О. Лісовської, Н. Ломакіної, Я. Нако-

нечного, А. Пиголкіна, М. Ралдугіна, В. Толстика, Р. Томпсона, С. Ухіної, К. Черновой, Д. Елдера та інших.

У наукових працях немає єдиного підходу до розуміння феноменологічних засад юридичної експертизи законопроектів, а також єдності у поглядах учених щодо моніторингу використання експертних висновків у межах юридичної експертизи.

Мета наукової статті (завдання) – аналіз питань співвідношення правової експертизи та моніторингу нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. У процесі нормотворчої діяльності, що є найважливішим видом юридичної діяльності, за допомогою якого створюються правові регулятори в суспільстві, проводяться різні види експертиз нормативно-правових актів та їх проектів з метою виявлення і усунення недоліків. Проведення цих експертиз – один із невід’ємних елементів нормотворчого процесу, спрямований на забезпечення якості правового акта. До таких експертиз можна віднести: правову, антикорупційну, лінгвістичну, технічну, соціальну, фінансово-економічну, гендерну, наукову тощо.

У широкому розумінні правова експертиза є заснованим на застосуванні спеціальних знань дослідженням, що проводиться експертом за рішенням або дорученням уповноважених на те осіб або без такого, але на виконання прямої вказівки в нормативно-правових актах з метою використання його результатів у юридичній діяльності [1].

У багатьох зарубіжних країнах інститут правового моніторингу набув широкого поширення. Багато десятиліть діють норми, за якими здійснюються логічний аналіз підготовки і прийняття нормативно-правових актів та оцінка їх ефективності. Нормами цього інституту керуються всі суб’єкти правотворчості.

За допомогою застосування порівняльного юридико-догматичного методу можемо констатувати, що експертиза проектів нормативно-правових актів успішно діє в багатьох зарубіжних країнах. Конгресом США будь-яке рішення з певної законодавчої пропозиції ретельно досліджується за участю розвинутої системи інформаційно-аналітичних органів, а за необхідності залучають провідних експертів. У Франції жоден законопроект не приймається без висновку Державної Ради, у складі якої працюють близько трьохсот високопрофесійних юристів. Такий самий орган, покликаний стежити за юридичною дією законодавчих актів, працює в Нідерландах. У Канаді експертиза нормативно-правових актів проводиться на всіх етапах процесу – від вироблення законодавчої пропозиції на основі первинних ідей до складання законопроекту, готового для подання до парламенту [2, 21].

Експертну діяльність у сфері правотворчості в Російській Федерації здійснюють спеціалізовані підрозділи правотворчих та інших державних органів, вищі навчальні заклади і науково-дослідні інститути, громадські об’єднання і некомерційні організації, у яких працюють фахівці у сфері експертної діяльності, а також фахівці, що мають визнаний корпоративним співтовариством авторитет у своїй професійній сфері. Підготовлений і внесений до парламен-

ту Російської Федерації законопроект піддається науковому аналізу та оцінці щодо його змісту і форми спеціальними науково-консультативними підрозділами, науковцями, експертами та їх групами [3, 15].

Правова експертиза є складовою нормотворчої діяльності і передбачає дослідження проектів нормативно-правових актів щодо їх відповідності актам вищої юридичної сили та техніко-юридичним вимогам. Тлумачення правової експертизи подібне до тлумачення права. Експерт також повинен усвідомити сенс пропонованих норм права, зрозуміти нові юридичні приписи, але на відміну від тлумачення, метою якого є правильне, точне і однакове розуміння вже прийнятих нормативних положень, основним завданням правової експертизи є виявлення розбіжностей та помилок, допущених при конструюванні тексту проекту нормативно-правового акта, щоб усунути їх і тим самим «уберегти» суб'єкта тлумачення від труднощів у роз'ясненні норм права, а правозастосовувача – від дій щодо застосування помилкових нормативних приписів [4, 256].

У тексті нормативно-правового акта слова часто вживаються у переносному значенні, зокрема такі: «орган», «пункт», «акт», «установа», «фонд». Лише одне слово «акт» має понад п'ятнадцять значень: «нормативний акт», «законодавчий акт», «акт ревізії», «акти громадянського стану» тощо. Наприклад, у ч. 5 ст. 94 Конституції України застосовано словосполучення «набирає чинності», а в ст. 160 – «набуває чинності». Конституційний Суд України розтлумачив, що такі словосполучення мають синонімічне значення – відповідні нормативно-правові акти вступили в дію.

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів (схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21 листопада 2000 року № 41) правова експертиза в Україні може бути проведена щодо проекту:

- закону України;
- указу Президента України;
- постанови Кабінету Міністрів України;
- постанови Національного банку України;
- наказу міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади.

Завданнями правової експертизи проекту нормативно-правового акта є: об'єктивне і повне дослідження поданого на розгляд експертів проекту відповідно до предмета експертизи виходячи із загальносуспільних та загальнодержавних інтересів, засад побудови правової системи; розроблення за необхідності пропозицій щодо внесення до проекту або інших пов'язаних з ним нормативно-правових актів необхідних змін і доповнень; підготовка обґрунтованого експертного висновку з усебічною оцінкою проекту нормативно-правового акта [5].

Державна реєстрація нормативно-правового акта полягає у проведенні правової експертизи на відповідність його Конституції України та законодавству України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколам до неї, міжнародним договорам України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та *acquis*

communautaire, а також з урахуванням практики Європейського суду з прав людини прийнятті рішення про державну реєстрацію цього акта, присвоєнні йому реєстраційного номера та занесенні до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів [6, 3].

Правова експертиза є одним із засобів протидії корупції та викорінення корупційних проявів у процесі нормотворення центральними органами виконавчої влади. Тому Міністерством юстиції України з 1 липня 2010 року запроваджено проведення експертизи на наявність корупціогенних норм як складової правової експертизи проектів нормативно-правових актів. Для забезпечення проведення цієї роботи Міністерством юстиції України розроблено Методичні рекомендації щодо проведення експертизи проектів нормативно-правових актів на наявність корупціогенних норм, що затверджені наказом Міністерства юстиції України від 23 червня 2010 року № 1380/5 [7].

Методичні рекомендації сформовані на основі узагальненого вітчизняного та європейського досвіду у сфері запобігання та протидії корупції і містять чіткий перелік імовірних факторів, що можуть зумовити виникнення корупції при застосуванні певного нормативно-правового акта, а також окреслюють схему виявлення, оцінки та усунення таких корупціогенних факторів з проекту нормативно-правового акта, їх нейтралізацію [8].

Аналіз проекту нормативно-правового акта передбачає дослідження його тексту з метою з'ясування сутності регульованих ним питань, а також виявлення питань, які можуть виникнути на практиці у зв'язку з прийняттям підготовленого акта. В результаті аналізу експерт, використовуючи власні знання, необхідні для вирішення спеціальних питань, що виникають у процесі експертизи, і на власний досвід, повинен оцінити поданий на експертизу проект нормативно-правового акта. Для того, щоб дати кваліфікований висновок щодо якогось питання, необхідно детально його вивчити, використовуючи для цього наукові знання, методики тощо. Таким чином, у проведенні експертизи можна виділити два рівні (етапи). Перший – дослідний, спрямований на всебічне вивчення об'єкта, другий – процесуальний: складання документа за результатами здійснених досліджень [9, 124].

Подібної думки дотримується і М. Ралдугін, який вважає, що «... першим, вихідним елементом поняття експертизи є дослідження якого-небудь конкретного предмета фахівцем у певній відповідній галузі знань, а другим суттєвим елементом цього поняття виступає висновок, складений за результатами проведеного дослідження, що містить відповіді на поставлені перед експертом питання та оформлений у вигляді офіційного документа, що підтверджує проведення дослідження» [10, 11].

Стосовно головних критеріїв проведення експертизи, то професор С. Полєніна у своїй роботі обґрунтовано вказувала на те, що, «... по-перше, експертиза повинна бути незалежною, а по-друге, вона повинна бути професійною».

Матеріали проведеної експертизи представляються у вигляді висновку – письмового документа, в якому подано мотивовані відповіді на питання, поставлені при призначенні експертизи. Текст висновку з експертиз проектів нормативно-правових актів, що складають наукові колективи, повинен при-

йматися більшістю голосів експертів. За наявності незгодних із загальними висновками експертів їх пропозиції слід долучати до тексту висновку, який оформлюється у письмовому вигляді і підписується експертами, які беруть участь у проведенні експертизи. Висновок експертизи зазвичай складається щонайменше з двох частин – вступної дослідної частини та викладу висновків [9, 125–126].

З метою вироблення однакових підходів до підготовки висновків щодо проектів нормативно-правових актів експертам доцільно орієнтуватися на низку питань. Однак наголосимо, що у висновку повинна бути чітко висловлена аргументована позиція щодо загальної концепції нормативно-правового акта; необхідності і своєчасності його прийняття; зв'язку проекту нормативно-правового акта із загальною системою чинного законодавства; необхідності саме нормативного врегулювання певної ситуації (проблеми); обґрунтованості конкретних правових рішень (з урахуванням тенденцій і перспектив). Висока якість проекту нормативно-правового акта і, відповідно, відсутність до нього зауважень виключають проведення попередньої, повторної або додаткової експертиз [10, 14].

Залежно від складності проектів нормативно-правових актів розрізняють комплексну і спеціалізовану експертизи. Зокрема, М. Ралдугін вважає, що «... якщо проект стосується кількох сфер законодавчого регулювання, доцільним є проведення комплексної експертизи за участю фахівців відповідних сфер, на відміну від проектів, що стосуються якоїсь однієї галузі (сфери) нормативно-правового регулювання, коли достатньо проведення спеціалізованої експертизи» [10].

На практиці використовують різні способи отримання інформації, тобто методи (прийоми) моніторингу нормативно-правових актів. Головною підставою для класифікації експертиз є сфера (галузь, підгалузь) знань, науки, техніки чи мистецтва, до якої належать досліджуваній предмет експертизи або питання, поставлені експертам, на які необхідно дати відповіді у висновку.

Серед відомих видів експертиз проектів нормативно-правових актів можна виокремити такі:

- | | | |
|---------------------|----------------------|---------------------|
| 1) антикорупційна; | 7) медична; | 13) технологічна; |
| 2) біологічна; | 8) медико-соціальна; | 14) філологічна; |
| 3) мистецтвознавча; | 9) наукова; | 15) фінансова; |
| 4) історична; | 10) патентна; | 16) економічна; |
| 5) кримінологічна; | 11) правова; | 17) екологічна; |
| 6) лінгвістична; | 12) технічна; | 18) етнографічна; |
| | | 19) інші [14, 128]. |

В ряді експертиз проектів нормативно-правових актів, безумовно, головною роль відіграє саме правова експертиза, яка є неодмінним і обов'язковим елементом правотворчого процесу, що супроводжує розгляд проектів нормативно-правових актів і випереджає їх прийняття.

Було б ефективніше, якби експертні організації мали незалежний або, щонайменше, міжвідомчий статус. Такий підхід до проведення експертиз проектів нормативно-правових актів дасть змогу неупереджено оцінити якість

проекту, обґрунтованість та оптимальність прийняття нормативно-правового акта, відмовитися від вузьковідомчих інтересів.

Зокрема, в Канаді використовується модель монополії на правові послуги, при цьому весь пакет правових послуг надається Міністерством юстиції. Спеціально створена комісія визнала систему організації відомчих правових служб неефективною і дійшла висновку, що невеликі групи юристів, які мали зобов'язання перед своїми міністерствами як роботодавцями, не володіли достатньою незалежністю. Тепер всі юристи, які беруть участь у проведенні експертиз правових документів, працюють безпосередньо в Міністерстві юстиції, а в міністерствах-клієнтах та територіальних органах в більшості великих міст Канади вони працюють як прикомандировані співробітники і надають правові послуги чиновникам федеральних міністерств, виступають консультантами та експертами уряду [11, 17–18].

Такий досвід інтеграції всіх державних правових служб корисний і для України. Переваги цієї моделі очевидні. По-перше, фахівці правових підрозділів матимуть незалежність від керівництва міністерства, служби, агентства, в якому вони виконують обов'язки. По-друге, за наявності кількатисячного колективу експертів з'являється можливість створення величезного потенціалу знань і досвіду для вирішення термінових питань, ефективнішої підготовки та перепідготовки кадрів. По-третє, полегшується процес організації надання правових послуг і вирішення зазначених вище завдань, насамперед забезпечення послідовності та узгодженості всіх юридичних висновків і вироблення єдиної правової позиції.

Досліджуючи роль локальної нормотворчості, С. Ухіна пропонує проводити правову експертизу на етапі попереднього обговорення проекту локального акта. Ступінь ефективності розробки і застосування локальних нормативних актів та локальних норм, на думку автора, безпосередньо залежить від таких факторів:

- прогнозування наслідків прийнятих локальних нормативних актів;
- точного й чіткого визначення предмета локального нормотворення (тобто тих суспільних відносин або їх групи, необхідність правового врегулювання яких об'єктивно існує);
- максимального врахування громадської думки як у процесі розробки локальних нормативних актів, так і під час узгодження і доопрацювання проектів;
- залучення широкого кола фахівців у процес розробки локальних нормативних актів;
- ступеня володіння розробниками локальних нормативних актів навичками і прийомами юридичної техніки;
- створення дієвих механізмів щодо неухильного втілення норм локальних нормативних актів у правозастосовній діяльності тієї чи іншої організації, включаючи заходи, що проводяться з метою узагальнення, аналізу, закріплення позитивного досвіду, досягнутого у сфері реалізації локальних нормативних актів; суворого дотримання вимог законності як в процесі розробки, так і застосування локальних нормативних актів [12, 11].

Локальні нормативні акти також проходять правову експертизу. Однак більш доцільно проводити її не на етапі попереднього обговорення проекту, а на етапі його погодження та візування.

Н. Ломакіна обґрунтувала необхідність поточного і перспективного планування правової експертизи муніципальних правових актів, моніторингу їх застосування. Під моніторингом застосування муніципального правового акта розуміється діяльність, яка здійснюється на постійній основі, з узагальнення і систематизації інформації, необхідної для оцінки, аналізу, прогнозу стану і динаміки, а також практики застосування з метою виявлення відповідності планованим результатам правового регулювання. Науковець визначила, що правова експертиза муніципального правового акта на відповідність законодавству складається з таких елементів:

- аналіз виду правового акта;
- вивчення цілей і завдань, предмета правового регулювання;
- дослідження компетенції органу місцевого самоврядування (посадової особи місцевого самоврядування);
- розгляд положень (норм) правового акта;
- аналіз порядку прийняття, опублікування (оприлюднення) [13, 9–10].

З урахуванням цільової характеристики К. Чернова запропонувала форми експертної діяльності:

- виявлення невідповідностей, протиріч чинному законодавству, прогалин у правовому регулюванні;
- лінгвістичний аналіз тексту нормативно-правового акта;
- встановлення законності й обґрунтованості етнонаціональних, географічних та інших особливостей норм регіональних актів;
- підготовка зауважень і пропозицій та доведення їх до відома зацікавлених суб'єктів правотворчості;
- внесення змін та доповнень у закони згідно з висловленими зауваженнями, пропозиціями;
- внесення змін у відповідні нормативні акти;
- контроль за дотриманням рекомендацій та усунення наслідків невиконання;
- складання аналітичних таблиць, моніторинг протиріч [14, 25–26].

Повноваження зі здійснення правової експертизи актів відповідно до регламенту та внутрішніх положень про виконавчі органи відповідних рад України зазвичай надано юридичному департаменту (управлінню, відділу тощо) або окремій посадовій особі з відповідною (тобто юридичною) освітою.

Юридичний департамент:

- проводить правову експертизу проектів нормативно-правових актів, підготовлених виконавчими органами відповідних рад, за результатами якої готує висновки за затвердженою формою, а також погоджує (візує) їх;
- перевіряє на відповідність законодавству і міжнародним договорам України проекти розпоряджень, наказів, договорів та інших актів, що подаються на підпис голові відповідного рівня [15].

Наукова експертиза проектів нормативно-правових актів пов'язана зі спеціалізованими видами експертиз. Спеціалізована експертиза полягає в аналізі конкретної проблеми, що є основою майбутнього нормативно-правового акта (економічної, фінансової, науково-технічної, екологічної, соціальної тощо). У Республіці Білорусь кримінологічна експертиза проводиться над проектами нормативно-правових актів, призначених для регулювання суспільних відносин у певних сферах, до яких віднесено: фінансово-економічну сферу; державну службу; судову і правоохоронну діяльність; соціальний захист; охорону здоров'я; освіту; охорону навколишнього середовища і раціональне використання природних ресурсів. Законом від 1 листопада 2004 року передбачено доповнення Закону «Про нормативно-правові акти Республіки Білорусь» статтею 49-1, спрямованою на розвиток і удосконалення проведення кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів [16, 14].

Аналіз експертної діяльності свідчить, що експертиза здійснюється в органічному зв'язку з моніторингом нормативно-правових актів. За результатами проведення моніторингу нормативно-правових актів експерти можуть дати відповіді на запитання, необхідні для формування висновку експертизи проекту нормативно-правових актів, а саме:

- наскільки цей проект є актуальним, чи відповідає він напрямам загальної правової політики у регулюванні даної сфери суспільних відносин, які цілі запропонованого нормативного регулювання;
- чи є в самому законопроекті механізм реалізації закладених у ньому норм, наскільки він реальний і ефективний; чи може запропонований нормативний акт (у разі його прийняття) своєю дією викликати якісь колізії в законодавстві;
- чи потрібно з прийняттям цього нормативно-правового акта внести зміни і доповнення в чинні нормативно-правові акти, а також визнати окремі акти такими, що втратили чинність;
- наскільки повно врегульовані у пропонованому нормативному акті питання, що становлять його предмет; чи не залишаться неточності в законодавстві після прийняття цього акта;
- чи немає в проекті надлишкових норм, тобто норм, без яких цілі нормативно-правового акта виявляться досяжними; який витратний механізм представленого проекту;
- чи відповідають передбачувані витрати поставленим цілям [9, 140].

У зв'язку з цим моніторингову експертизу розуміють як всебічне, засноване на науковому підході дослідження нормативно-правового акта для встановлення його відповідності нормам і принципам міжнародного права, національного законодавства, науковим критеріям певної галузі права, визначення його якості та місця в правовому регулюванні.

У процесі правового моніторингу на стадії оцінки ефективності виявляється мета нормативно-правового акта (правової норми). Результат оцінки ефективності нормативно-правових актів може залежати від обраного дослідником способу виокремлення цілей норми права. Нерідко

норми права мають не одну, а кілька цілей. Сукупність цих безпосередніх цілей дає змогу виділити кінцеву мету. Якщо в правову норму закладено кілька безпосередніх цілей, ефективність її реалізації має визначатися стосовно всіх зазначених цілей. Кінцева мета дуже широка й всеосяжна, але її важко застосовувати як єдиний критерій оцінки ефективності більш-менш вузької групи норм права. Разом з тим у цьому й немає, як правило, необхідності, оскільки кінцева мета конкретизована в безпосередніх [17, 17].

Перший спосіб класифікації цілей норм права – за критерієм їх ефективності. Тобто це поділ цілей за їх регулятивним значенням. Другу класифікацію цілей права, яку слід враховувати при вивченні ефективності правових норм, можна умовно поділити їх на «юридичні» та «матеріальні». Ефективність норм права повинна визначатися насамперед з огляду на їх «юридичні», а не віддалені «матеріальні» цілі. Інакше кажучи, якщо стосовно переважної більшості безпосередніх цілей (крім тих, через які норми права визначають саме зміст права, обов'язки) правомірність поведінки не є показником ефективності відповідних норм, то щодо «юридичних» цілей правомірність поведінки, високий юридико-технічний рівень законодавства тощо свідчать про ефективність відповідних правових приписів [17, 18].

Основні завдання моніторингової експертизи проектів нормативно-правових актів:

- оцінка відповідності нормативно-правових приписів проекту з правовими нормами актів вищої юридичної сили;
- оцінка узгодженості положень проекту з актами однопорядкової юридичної сили (наприклад, узгодженість проекту відомчого нормативно-правового акта з іншими відомчими актами);
- оцінка внутрішньої узгодженості норм права та інших елементів проекту нормативно-правового акта;
- виявлення положень, які сприяють створенню умов для прояву корупції;
- перевірка дотримання правил оформлення проекту нормативно-правового акта [4, 257].

Ці завдання вирішуються стосовно будь-якого проекту нормативно-правового акта, поданого на правову експертизу, навіть якщо його зміст обмежений однією фразою або пропозицією. Але призначення правової експертизи не вичерпується цими завданнями.

Під час моніторингової експертизи встановлюються:

- наявність у особи, яка приймає нормативно-правовий акт, повноважень на його ухвалення;
- відповідність змісту і найменування проекту нормативно-правового акта;
- відповідність положень проекту концепції проекту нормативно-правового акта, якщо вона була затверджена;
- дотримання вимог, що висуваються до мови та стилю проекту нормативно-правового акта;
- дотримання вимог, що пред'являються до структури проекту нормативно-правового акта;

- повнота й доказовість пояснювальної записки до проекту, фінансово-економічного обґрунтування та інших супровідних документів;
- повнота обліку результатів незалежної експертизи.

Предметом правової експертизи є проект нормативно-правового акта в єдності його тексту, структури і форми [4, 257].

Крім того, під час правової експертизи вивчають: концепцію проекту нормативно-правового акта, якщо вона затверджувалася; пояснювальну записку до проекту нормативно-правового акта; фінансово-економічне обґрунтування проекту нормативно-правового акта; висновок незалежної експертизи, якщо вона проводилася; інші документи, які додаються до проекту нормативно-правового акта.

Суб'єктами проведення правової експертизи є юридичні служби державних органів [4, 257–258].

Основне призначення правової експертизи – дослідження можливості прийняття нормативно-правового акта, який регулює певну сферу суспільних відносин, що передбачає два компоненти: допустимість втручання в ту чи іншу сферу суспільних відносин і правомірність такого впливу. Інша, не менш важлива мета проведення правової експертизи – виявлення в процесі правового аналізу нормотворчих помилок [18, 14].

З'ясовано необхідність розвитку потенціалу експертного дослідження з метою удосконалення нормотворення та підвищення ефективності законодавства щодо вже чинних нормативно-правових актів. Моніторингова експертиза відіграє роль контролю, що також можна розглядати як засіб підвищення якості нормативних приписів та їх коригування з урахуванням зміни соціальних реалій.

Моніторингова експертиза проекту нормативно-правового акта включає його комплексне дослідження з точки зору відповідності проекту правовим принципам; правильності використання правових категорій; співвідношення проєктованих рішень з іншими актами, включаючи договори України з іноземними державами та визнані Україною міжнародно-правові акти; забезпечення системності законодавства; обґрунтованості вибору форми акта; коректності застосування тих чи інших засобів юридичної техніки; відповідності положень проекту сучасним досягненням вітчизняної та зарубіжної науки і практики в аналізі конкретної проблеми, що становить предмет майбутнього нормативно-правового акта.

Висновки. Отже, у зв'язку з активізацією євроінтеграційних процесів моніторингова експертиза нормативно-правових актів має стати обов'язковим елементом моніторингу нормативно-правових актів, спрямованим не тільки на оцінку якості нормативно-правового акта, а й розробку обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колесов Р.А. О соотношении правовой и антикоррупционной экспертиз правовых актов и их проектов в Министерстве обороны Российской Федерации / Р.А. Колесов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.voennoepravo.ru/files/Колесов.doc

2. *Элдер Д.* Экспертный анализ законопроектов. Законотворчество в Канаде / Д. Элдер // Законотворчество в Канаде: пер. с англ. / отв. ред. С.В. Кабышев. – М., 2006. – С. 21.
3. *Пиголкин А.С.* Как готовить законы: науч.-практ. пособ. / А.С. Пиголкин. – М., 1993. – С. 15.
4. *Юридическая техника: курс лекций / под ред. В.М. Баранова, В.А. Толстика.* – М.: ДГСК МВД России, 2012.
5. Методичні рекомендації щодо проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів. Схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21 листопада 2000 року № 41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va041323-00>
6. Порядок державної реєстрації нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: метод. посіб. / Головне управління юстиції у Дніпропетровській області. – Дніпропетровськ, 2010. – С. 3.
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення експертизи проектів нормативно-правових актів на наявність корупціогенних норм: наказ Міністерства юстиції України від 23 червня 2010 року № 1380/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10
8. Деякі питання здійснення правової експертизи проектів нормативно-правових актів на наявність корупціогенних норм: роз'яснення Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.urist.in.ua/archive/index.php/t-115368.html>
9. *Арзамасов Ю.Г.* Мониторинг в правотворчестве: теория и методология / Ю.Г. Арзамасов, Я.Е. Наконечный. – М.: Издательство МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2009.
10. *Ралдугин Н.В.* Правовая экспертиза проектов федеральных законов / Н.В. Ралдугин. – М., 2001.
11. *Томпсон Р.* Канадский опыт оказания услуг и возможности его адаптации к российским условиям / Р. Томпсон // Законотворчество в Канаде: пер. с англ. / отв. ред. С.В. Кабышев. – М., 2006. – С. 17–18.
12. *Ухина С.В.* Локальное нормотворчество: Вопросы теории и практики: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 – Теория и история права и государства; История учений о праве и государстве / С.В. Ухина. – Волгоград, 2005. – С. 11.
13. *Ломакина Н.В.* Правовая экспертиза муниципальных правовых актов: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 – Конституционное право; конституционный судебный процесс; муниципальное право / Н.В. Ломакина. – М., 2013. – С. 9–10.
14. *Чернова Е.С.* Институт экспертизы как средство совершенствования юридической техники в правотворчестве ЦИК РФ: теоретический и историко-правовой анализ: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 – Теория и история права и государства; История учений о праве и государстве / Е.С. Чернова. – Краснодар, 2011. – С. 25–26.
15. *Лісовська О.О.* Правова експертиза актів органів місцевого самоврядування / О.О. Лісовська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/lisovska-oo-pravova-ekspertiza-aktiv-organiv-mistsevogo-samovryaduvannya>
16. *Гуринович А.Г.* Правовое обеспечение деятельности в Республике Беларусь / А.Г. Гуринович // Представительная власть: законодательство, комментарии, проблемы, 2006. – № 3. – С. 14.
17. *Иванова Л.А.* Способы выявления цели нормативного правового акта в процессе оценки его эффективности / Л.А. Иванова // Новая правовая мысль. – 2011. – № 2. – С. 17.
18. *Журкина Е.В.* Правовая экспертиза нормативного правового акта как средство повышения эффективности законодательства: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 – Теория и история права и государства; История правовых учений / Е.В. Журкина. – М., 2009. – С. 14.

Онищук І. Моніторингова експертиза проектів нормативно-правових актів / І. Онищук // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 4. – С. 122–133 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/4-2015/onischuk.pdf>

Игорь ОНИЩУК

МОНИТОРИНГОВАЯ ЭКСПЕРТИЗА ПРОЕКТОВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ АКТОВ

Проанализированы методологические аспекты правового мониторинга, в частности, соотношение правовой экспертизы и мониторинга нормативно-правовых актов. Выявлена необходимость развития потенциала экспертного исследования с целью совершенствования нормотворчества и повышения эффективности законодательства относительно уже действующих нормативно-правовых актов.

Ключевые слова: *правовой мониторинг; мониторинговая экспертиза; правотворчество; нормативно-правовой акт; логический анализ.*

Ihor ONYSHCHUK

MONITORING EXPERTISE OF DRAFT NORMATIVE LEGAL ACTS

Methodological aspects of legal monitoring, in particular, the ratio of legal expertise and monitoring regulations analyzed. The need for capacity development expert research with the aim of improving the standard-setting and increase the effectiveness of legislation in relation to existing regulations clarified.

Keywords: *legal monitoring; monitoring expertise; law-making; legal act; logical analysis.*